

WIEDZA O SPOŁECZEŃSTWIE – ZAKRES ROZSZERZONY

KLASA 3

Przy ustalaniu oceny z zajęć edukacyjnych stosuje się kryteria ujęte w Statucie IV Liceum Ogólnokształcącego im. Tadeusza Kotarbińskiego w Gorzowie Wielkopolskim
ROZDZIAŁ X ODDZIAŁ V § 84.

VI. Społeczeństwo obywatelskie. Uczeń:

- 1) wyjaśnia, czym jest społeczeństwo obywatelskie; charakteryzuje polskie tradycje w tym zakresie (dziedzictwo I Rzeczypospolitej i ruchu organicznikowskiego w XIX w.);
- 2) podaje współczesne przykłady funkcjonowania społeczeństwa obywatelskiego w Polsce;
- 3) charakteryzuje główne kierunki i formy aktywności organizacji pozarządowych w Rzeczypospolitej Polskiej;
- 4) porównuje status prawny stowarzyszeń, fundacji i organizacji pożytku publicznego w Rzeczypospolitej Polskiej; przedstawia tryb rejestracji tych organizacji;
- 5) opracowuje projekt działań społecznych na rzecz wspólnoty lokalnej;
- 6) charakteryzuje specyfikę spółdzielczości i rodzaje spółdzielni funkcjonujących współcześnie w Rzeczypospolitej Polskiej;
- 7) charakteryzuje cele i działania związków zawodowych oraz innych organizacji reprezentujących interesy różnych kategorii społeczno-zawodowych; przedstawia związki zawodowe funkcjonujące współcześnie w Rzeczypospolitej Polskiej.

VII. Migracje i kwestia demograficzna w Polsce i we współczesnym świecie. Uczeń:

- 1) wyjaśnia, czym są: migracja, imigracja, emigracja, repatriacja;
- 2) charakteryzuje zasięg i skalę przemieszczeń ludnościowych na ziemiach polskich w XX i XXI w.;
- 3) przedstawia proces repatriacji Polaków w XX i XXI w.; wskazuje różnice między „repatriacją” a „wysiedleniem”;
- 4) wskazuje największe skupiska Polaków na świecie w XXI w.;
- 5) charakteryzuje wkład emigracji polskiej w polskie życie narodowe w XX i XXI w.;
- 6) wyjaśnia, czym jest „Karta Polaka” i wskazuje przykłady jej praktycznego zastosowania;
- 7) opisuje przyczyny i kierunki ruchów migracyjnych we współczesnym świecie, ze szczególnym uwzględnieniem zmieniającej się sytuacji w Europie (od migracji z Europy do migracji do Europy), także w obliczu kryzysu klimatycznego;
- 8) wyjaśnia pojęcia niżu i wyżu demograficznego;

9) charakteryzuje rolę wzrostu demograficznego dla perspektyw rozwojowych kraju, zestawia to z obecną sytuacją Polski w tym zakresie;

10) charakteryzuje w ogólnym zarysie globalne tendencje demograficzne, wskazując, które kontynenty odnotowują w ciągu ostatnich 30 lat wzrost, a które – stagnację demograficzną.

VIII. Polityka i kultura polityczna. Uczeń:

1) wyjaśnia, czym jest kultura polityczna;

2) wyjaśnia, czym jest polityka i myśl polityczna;

3) charakteryzuje główne współczesne kierunki myśli politycznej (konserwatyzm, liberalizm, nacjonalizm, socjalizm, chrześcijańską demokrację); wskazuje ich polski kontekst (najważniejsi twórcy, programy, oddziaływanie);

4) wyjaśnia, na czym polega totalitaryzm i jakie są jego historyczne źródła; wskazuje różnice między totalitaryzmem a autorytaryzmem;

5) charakteryzuje system rządów totalitarnych, porównując najważniejsze cechy ustrojowe Związku Sowieckiego oraz III Rzeszy Niemieckiej;

6) wyjaśnia pojęcie faszyzmu i charakteryzuje jego różne konteksty znaczeniowe;

7) analizuje zjawisko populizmu obecne we współczesnej polityce i jego konsekwencje;

8) przedstawia cechy charakterystyczne państwa demokratycznego na przykładzie III Rzeczypospolitej Polskiej i umieszcza je na tle polskiego dziedzictwa kultury politycznej;

9) charakteryzuje rolę kultury jako spoiwa wspólnoty politycznej; wymienia i charakteryzuje wybranych polskich autorów teorii dotyczących zależności kultury, życia społecznego i polityki (np. Ludwika Krzywickiego, Feliksa Konecznego, Floriana Znanieckiego, Stanisława i Marię Ossowskich, Józefa Chałasińskiego);

10) analizuje – z wykorzystaniem wyników badań opinii publicznej – postawy społeczeństwa polskiego wobec instytucji publicznych i polityków.

IX. Komunikowanie społeczne. Uczeń:

1) wyjaśnia, na czym polega komunikacja społeczna;

2) charakteryzuje rolę mediów i zmiany zachodzące we współczesnym krajobrazie medialnym (rola Internetu oraz cyfryzacji);

3) wyjaśnia pojęcia socjotechniki, propagandy i marketingu politycznego; wskazuje różnice między tymi pojęciami;

4) wyjaśnia pojęcie dyfamacji; podaje przykład oddziaływania propagandowego o charakterze zniesławiającym; charakteryzuje sposoby walki z dyfamacją;

- 5) wyjaśnia pojęcie *soft power* i charakteryzuje znaczenie wizerunku państwa w polityce międzynarodowej;
- 6) wymienia przykłady zaangażowania różnych państw na rzecz upowszechniania za granicą korzystnego wizerunku własnej kultury;
- 7) podaje współczesne przykłady ograniczania swobody wypowiedzi;
- 8) wyjaśnia związek między wolnością słowa a odpowiedzialnością za słowo.

X. Prawo. Uczeń:

- 1) rozróżnia źródła, z których wywodzą się normy w różnych systemach prawnych (prawo: zwyczajowe, precedensowe, religijne, pozytywne) oraz ich inspiracje pochodzące z kulturowego dziedzictwa Europy (prawo rzymskie, prawo kanoniczne);
- 2) wyjaśnia zasady hierarchiczności, spójności i zupełności w systemie prawnym oraz pojęcie luki prawnej; rozpoznaje rodzaje prawa (międzynarodowe, krajowe, miejscowe, prywatne, publiczne, materialne, formalne, cywilne, karne, administracyjne, pisane, niepisane);
- 3) wyjaśnia pojęcie praw człowieka oraz ich związek z dziedzictwem cywilizacji zachodniej;
- 4) rozróżnia generacje praw człowieka, stosując pojęcia praw negatywnych i pozytywnych oraz wskazując na inny stopień ich ochrony; wymienia główne dokumenty dotyczące praw człowieka (z uwzględnieniem prawa krajowego i międzynarodowego, w tym tworzonych w ramach ONZ);
- 5) przedstawia kwestie urzeczywistnienia wybranej wolności człowieka i stopnia jej ograniczenia związanego z prawami innych osób lub porządkiem publicznym.

XIII. Rzeczpospolita i problem wychodzenia z komunizmu. Uczeń:

- 1) charakteryzuje kulturowy, polityczny, społeczny i gospodarczy bilans rządów komunistycznych w Polsce;
- 2) wymienia najważniejsze wydarzenia związane z przełomem 1989 r. w Polsce oraz w Europie Środkowej;
- 3) charakteryzuje spór polityczny w Polsce po 1989 r. w odniesieniu do sposobów radzenia sobie z dziedzictwem komunizmu;
- 4) wyjaśnia pojęcie partii politycznej; charakteryzuje główne etapy odbudowy wielopartyjnego życia politycznego w Polsce po 1989 r. (ze szczególnym uwzględnieniem zmian w systemie finansowania partii politycznych);
- 5) wymienia reprezentowane w parlamencie Rzeczypospolitej Polskiej partie polityczne oraz osoby stojące na ich czele;
- 6) charakteryzuje transformację gospodarczą w Polsce po 1989 r.;

- 7) wyjaśnia pojęcia prywatyzacji, reprivatyzacji, powszechnego uwłaszczenia;
- 8) charakteryzuje postkomunizm jako zjawisko polityczne i gospodarcze;
- 9) wyjaśnia pojęcia uwłaszczenia nomenklatury i kapitalizmu politycznego; podaje przykłady tych zjawisk w Polsce po 1989 r.;
- 10) wyjaśnia pojęcie sejmowej komisji śledczej;
- 11) wskazuje główne linie debaty i sporu politycznego w Polsce do 2015 r.